

Coğrafi İşaretli Ürünlerde Pazar Büyüklüğü

Dr. Kemalettin TAŞDAN

Coğrafi İşaretli (CI) ürünlerin pazar büyüklüğü neden önemli ve CI ürünlerin pazar büyüklüğünü gösteren göstergeler nelerdir sorularına cevap aramak...

Sunum bu sorulara ilişkin cevapları AB'de yapılan çalışmalarda arıyor ve **Türkiye için çıkarımlar** yapmaya çalışıyor.....

Pazar büyüklüğü neden önemli?

Cİ ürünlerin küresel önemini anlamak için, pazar büyüklüğüne genel bir bakış elde etmek esastır

Cİ politikasının görece önemine çokça atıf yapılan AB’de dahi Cİ etiketli ürünler için **gerçek pazar büyüklüğü hakkında çok sınırlı veri mevcuttur**

Dünya ölçeğinde güvenilir ve sürekliliği olan veri de sınırlıdır

Var olan çalışmaların büyük bölümü ödeme gönüllülüğü, fiyat farklılaşması ve kırsal kalkınmayla ilgilidir

Pazar büyüklüğü neden önemli?

Cİ ürünlerin pazar büyüklüğünü belirleyebilmek için
Bu ürünlerin üretimi için ayrılan tarım arazisi büyüklüğü
Üretici sayısı
Üretim değeri
Üretim hacmi
gibi bilgi ve veriye ihtiyaç bulunmaktadır

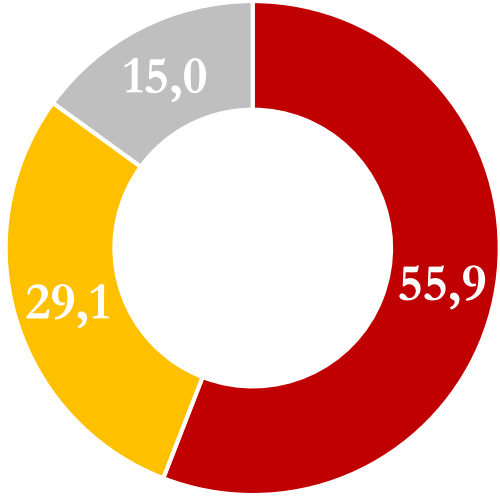
Bu veriler Cİ ürünlere ilişkin
Planlama
Strateji geliştirme
Politika oluşturma
İzleme ve değerlendirme
için oldukça önemlidir

Cİ ürün sisteminin etkin yönetişimini, tescil ve denetimini sağlayabilmek için pazar büyüklüğünü bilmek mutlak gerekliliktir

Ölçemediğiniz hiçbir şeyi kontrol edemez, kontrol edemediğiniz hiçbir şeyi yönetemezsiniz

Peter Drucker

AB'de pazar büyüklüğü göstergeleri

- Şarap
- Tarım ve gıda ürünleri
- Alkollü içecekler

AND International tarafından yapılan bir çalışmaya (2012) göre
2005 -2010 döneminde Cİ ürünlerin pazarı

%12 büyüme ile birlikte

48,4 – 54,3 milyar €

(bugün +100 milyar €)

AB gıda ve içecek ticaretinin %5,7'si

Fransa / İtalya / İspanya - Şaraplar

İtalya - Gıda maddeleri

İngiltere - Alkollü içecekler

Toplam satış değerinin

% 65'i

AB'de pazar büyüklüğü göstergeleri

Cİ ürünlerin

%60,1'i yerel piyasaya

%19,5'i AB dışı ihracata

%20,4'ü AB içi ticarete

İhraç edilen şarapların %87'si

alkollü içeceklerin %64'ü

gıda ürünlerinin %2'si Cİ tescilli

AB'de pazar büyüklüğü göstergeleri

AB'de en fazla tescile sahip İtalya'da 2009'da yapılan bir çalışmaya göre

toplam değer ~5 milyar €

Bunun %90'ı, et ürünleri ve peynirlerden oluşan menşe işaretli 15 ürüne ait

Mahreç işaretli ürünler menşe tescilli ürünlerden daha fazla ciroya sahip

Menşe işaretli ürünlerin ana pazarı iç piyasa (%86) ve AB (%8)

Mahreç işaretli ürünlerin büyük bölümü AB dışına gidiyor

İtalya'da 2014'de yapılan başka bir çalışmaya göre **küçük ölçekli menşe işaretli ürün üreticilerinin yerel pazara yoğunlaşmış olmaları ve niş pazarlara erişim imkanlarının daha iyi olması pazar performanslarının büyük üreticilerden daha iyi olmasını sağlamaktadır**

Cİ etiketlerinin pazar büyüklüğü etkileri

2017'de yapılan bir çalışma ile **ürün kalitesi ile ürünün orijinini ayırtmada Cİ ve ticari marka etiketlerinin etkisi araştırılmış,**

gıda maddelerinde mahreç işareti etiketinin ticaret yaratıcı etkiye, şaraplarda ve alkollü içeceklerde ise menşe işareti etiketinin aynı etkiye sahip olduğu bulunmuştur

Yeni pazarlara giren **Cİ/ticari marka etiketlerine sahip ürünler, kendilerini pazardaki mevcut ürünlerden farklı kılabiliyor.** Ancak yine de Cİ etiketleri ve ticari markalar her zaman tamamlayıcı değiller.

Cİ etiketleri tüketicilerin güvenini kazanmaya yardımcı olur. Ancak izlenebilirlik ve kalite kontrol de önemlidir. Dolayısıyla tek başına etiket pazara erişimde yeterli değildir.

Cİ'nin pazar büyüklüğünü koruma etkisi

2011'de Alman elma şarapları ile ilgili bir çalışmada, üretici verileri mahreç işaretinin alınmasının temel nedeninin, bedavacılık ve taklitlere karşı koruma sağlamak ve bu tür rekabet nedeniyle fiyat erozyonunu önlemek olduğunu gösterdi.

Üretici açısından Cİ katkısı ürünün pazar büyüklüğünü korumak

Tüketici verileri ise Cİ sistemine ilişkin farkındalığın düşük olduğunu ve ürün için varsayımsal ödeme istekliliğinin, tüketicilerin yerel ekonomiye katkı beklentilerinden kaynaklandığını gösterdi.

Tüketici açısından Cİ katkısı yerel ekonomiye katkı / kırsal kalkınma

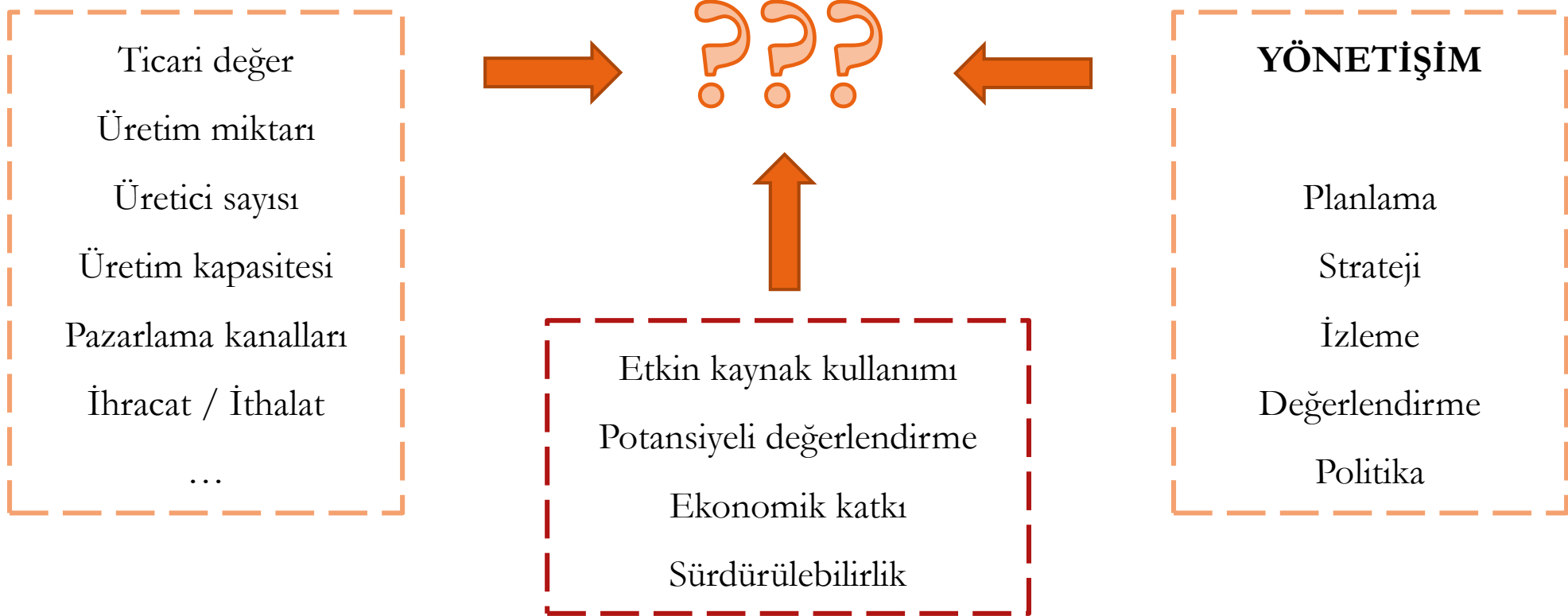
Darjeeling çayı örneđi

	Fiyat	Üretim miktarı	Pazara erişim
2004 Hindistan Cİ tescili	130 INR/kg ↑ 125 INR/kg	10.500 ton	35 ülkeye ihracat
2011 AB tescili (Mahreç)	150 INR/kg (2013) ↑ 110 INR/kg (2011)	10.500 ton	45 ülkeye ihracat

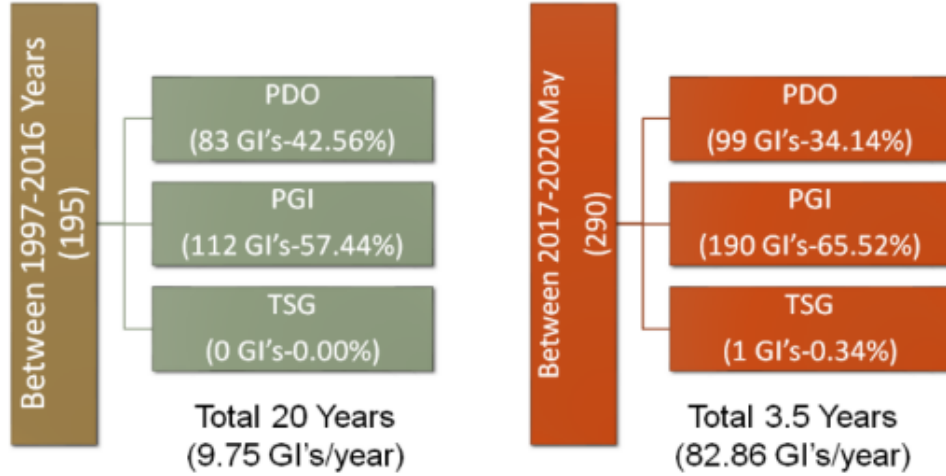
Türkiye’de Cİ ürünlerin pazar büyüklüğü?

Türkiye’de Cİ tescilli ürün sayısı: 942

Geleneksel ürün adı: 4 / Mahreç işareti: 630+ / Menşe adı: 300+ / AB tescili: 7

Göreceli pazar büyümesi

Kaynak: Kan ve Kan, 2020

Türkiye'de ilk tescilin yapıldığı
1997'den 2016'ya yılda ~ 10 tescil
2016 – 2020 Mayıs arasında yılda ~ 83 tescil

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (2016) ve bağlı yönetmelikleri sistemi kolaylaştırdı ancak **tescilin etkinliği ve büyümenin ekonomik katkısı halen büyük bir soru...**

Büyük pazarda (!) üretici nerede?

Tescilin sahibi ile üreten farklı...

Türkiye'de tescillerin %61,4'ü oda, borsa ve belediyelere
%4,3'ü üretici birlikleri ve kooperatiflere ait

(2020 Temmuz)

**Üreticinin zayıf pozisyonu, CI tescili sonrası pazardaki büyümeden aldığı payı
düşürüyor, üretimde sürdürülebilirliği olumsuz etkiliyor**

Marka

Ticari kuruluş veya
şahsa ait

Fayda: Tekil

Cİ

Kolektif mülkiyet

Fayda: Kolektif

Her iki kavram
da üreticilerin
ürünlerini ayırt
etmelerini sağlar.

Üreticiler, her ikisi de
yasal olarak kullanıldığı
sürece hem ticari
markayı hem de Cİ'yi
kullanabilir.

(İki katmanlı koruma)

Türkiye için temel çıkarımlar

Türkiye’de Cİ tescili son yılların popüler reklam aracı gibi kullanılıyor ve ekonomik, kültürel fayda hedefleri karşılanamıyor...

2016, 2017 düzenlemeleri başvuru süreçleri, etiket, logo kullanımını gibi önemli avantajlar sağlıyor...

bunların etkin biçimde kullanılabilirdiği **yapısal ve kurumsal bütünlükte pazar büyüklüğü belirlenebilir, etkin yönetim sağlanabilir...**

böylece **Cİ’den beklenen pazara erişim, fiyatta prim, kırsal kalkınma vb hedeflere ulaşılabilir...**

Coğrafi İşaretli Ürünlerde Pazar Büyüklüğü

Teşekkürler...

Dr. Kemalettin TAŞDAN

